

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ДЕРЖАВНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УРСР

КРАЄЗНАВЧА РОБОТА У БІБЛІОТЕКАХ УРСР

Інформаційний бюлетень

Вип. I

КИЇВ 1990

Республіканська конференція бібліотекарів-краєзнавців /м.Хмельницький, вересень 1989 р./ одностайно проголосила, що краєзнавча робота має посісти пріоритетне місце в діяльності кожної бібліотеки, яка обслуговує певний регіон, з тим, щоб за допомогою краєзнавчих матеріалів сприяти як перебудові економіки краю, розвитку в ньому науки, культури, освіти, так і, насамперед, вихованню у населення патріотизму, національної самосвідомості, поваги до інших націй і народів, високої моральності.

У вирішенні цих завдань бібліотекарям не бракує творчого вогнику, винахідливості, ініціативи. Повсякденне спілкування з читачами, дбайливе ставлення до задоволення їх різноманітних запитів, прагнення якомога ширшого розповсюдження знань про свій край допомагає бібліотечним краєзнавцям винаходити цікаві форми і методи пропаганди краєзнавчої літератури, залучення читачів до активного пізнання рідної землі, пошуково-дослідницької роботи. Стає у пригоді в цій благородній справі і нагромаджений раніше досвід, ознайомлення з набутками колег, збереження традицій бібліотечного краєзнавства на Україні.

З цією метою Державна історична бібліотека УРСР розпочинає випуск щорічного інформаційного бюлетеня "Краєзнавча робота у бібліотеках УРСР", перший випуск якого ми пропонуємо до уваги бібліотечної громадськості. Він підготовлений за матеріалами виїздів до бібліотек Херсонської, Хмельницької, Чернігівської областей і висвітлює їх надбання у розвитку бібліотечного краєзнавства.

Основою краєзнавчої роботи є фонди краєзнавчої літератури. Ось тому найсерйозніша увага приділяється працівникам новоствореного краєзнавчого відділу Херсонської ОУНБ ім.О.М.Горького саме цьому питанню. Покинувши завдання з вичерпною повнотою сформувати краєзнавчий фонд, вони, продовжуючи давні традиції /такий фонд комплектувався у бібліотеці з часу її заснування в 1891 році/, перш за все провезиували наявні краєзнавчі видання, звірили їх з бібліографічними посібниками краєзнавчої тематики, виявили прогалини, переглянули *de visu* фонд депозитарного зберігання та інших структурних підрозділів бібліотеки. За допомо-

гою складеної внаслідок цього, а також на основі вивчення читачьких запитів, інтересів картотеки докомплектування, розгорнулася активна робота по доповненню краєзнавчого фонду потрібними виданнями як через обмінно-резервні фонди крупних бібліотек країни і республіки, так і шляхом придбання їх у книжничних магазинах, у книголюбів, краєзнавців. Широко застосовується копіювання. Нещодавно у Державній бібліотеці СРСР ім.В.І.Леніна були замовлені мікрофільмокопії всіх газет, що виходили на Херсонщині, починаючи з 1865 до 1960 року. Таким чином, бібліотека не тільки забезпечила повноту фонду місцевої періодики, але і його збереження, оперативність обслуговування читачів, оскільки мікроплівки знаходяться безпосередньо у відділі. Допомагає орієнтуватися у цьому зібранні друкований каталог, виданий у 1988 році^{х/}.

У краєзнавчому відділі зосереджені основні краєзнавчі матеріали: книги, брошури, автореферати дисертацій, карти, інформаційні листки про місцевий передовий досвід, тематичні папки газетних вирізок, неопубліковані матеріали за радянський період; довідкові видання і бібліографічні посібники, як дореволюційні, так і сучасні. Краєзнавчий фонд доповнюється фондом місцевого друку, за повнотою якого бібліотекарі-краєзнавці ретельно стежать, використовуючи дані обліту, а також колекцією значків і великим зібранням поштових листівок краєзнавчого змісту, придбаних у колекціонерів. Організований цей фонд у краєзнавчому відділі за схемою ББК. При систематизації краєзнавчих матеріалів до індексу приєднується територіально-типове ділення або додається буква "к" перед ним. Більша частина фонду /дореволюційні, дублетні, маловикористовувані видання/ зберігається у книгосховищі. Завдяки проведеній копійчій роботі по формуванню і раціональному розміщенню краєзнавчого фонду набагато повніше і швидше почали задовольнятися читачькі запити, підвищився інтерес до краєзнавчих матеріалів.

^{х/} Місцеві газети у фондах обласної універсальної наукової бібліотеки імені О.М.Горького. 1865-1987 рр.: Каталог / Обл.наук.6-на ім.О.М.Горького; Склад.: Н.П.Шелест. - Херсон, 1988. - 39 с.

Максимально розкрити краєзнавчий фонд, наблизити його до читача, наочно представити широке і різноманітне коло наявних у бібліотеці краєзнавчих матеріалів сприяє система книжково-ілюстративних виставок, пов'язаних за змістом і композиційно, що експонуються у Хмельницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім.М.Островського. За браком приміщення немає можливості зібрати краєзнавчі видання у спеціалізованому відділі чи кабінеті, навіть організувати краєзнавчий куток. І бібліотекарі творчо використали для наочної пропаганди краєзнавчої літератури площадки сходів: на одній з них, якраз перед входом у галузеві відділи, організовано розгорнуту постійнодіючу книжков, виставку, на якій представлені видання, що висвітлюють історичний шлях Хмельниччини, її природу, екологічні проблеми, а також художні твори про край. Доповнюють виставку ілюстративні матеріали, фактичні і статистичні дані про розвиток економіки і культури Хмельницької області. Зрине уявлення про пам'ятники і пам'ятні місця краю дає відповідна карта-схема, вміщена поряд. Крім постійної, виставка має змінні частини, де експонуються матеріали з актуальних питань: болючі точки екології краю, новини літературного життя, тощо. У зверненнях до читачів їх запрошують ознайомитися з тематичними виставками у галузевих відділах. У відділі мистецтва на протязі року демонструється цикл виставок, присвячених мистецтву краю, життю і діяльності місцевих живописців, музикантів, артистів. На виставках представлені не тільки книги і статті з періодики, але й портрети, фото, альбоми, афіші, театральні-концертні програми, ноти, грамплатівки. У відділі можна побачити оригінальні твори живопису і прикладного мистецтва, персональні виставки художників-хмельниччан. Цикли виставок у відділі обслуговування працівників сільського господарства, технічної літератури висвітлюють стан і проблеми в цих галузях народного господарства Хмельниччини, знайомлять з досвідом новаторів, раціоналізаторів, героїв праці, ходом перебудови економіки. У читальному залі оформлено стенд "Письменники - наші земляки", вміщені короткі біографічні довідки про них та їх твори, багато з яких - з дарчими написами. Така цілісна, взаємозбагачувана система наочної пропаганди не залишає байдужим жодного

з читачів, ефективно залучає їх до пізнання рідного краю.

Не менш дієвими у пропагандистсько-виховній діяльності бібліотек є бібліографічні методи. При цьому їх суттєва перевага полягає в охопленні значно ширшого, ніж відвідувачі бібліотек, кола людей. Краєзнавчі бібліографічні посібники, особливо якщо в сукупності вони складають певну систему, здатні задовольнити і сформовані запити читачів, і проінформувати спеціалістів про нові краєзнавчі видання за темою або з суміжних дисциплін, і пробудити інтерес до читання краєзнавчої літератури у початківця, дати йому первинний запас відомостей про край. Позитивний досвід в цьому напрямку нагромадила Чернігівська обласна наукова універсальна бібліотека ім.В.Г.Короленка. Її змістовні краєзнавчі посібники, що мають чітке цільове призначення, визначену читацьку адресу, виходять планомірно, різноманітні за жанрами, актуальної тематики, кваліфіковано складені - здобули визнання у громадськості. Їх популярності сприяють і значні тиражі /до 1000 примірників і більше/, гарне поліграфічне оформлення, що забезпечується завдяки кооперації із зацікавленими науковими установами, громадськими організаціями. Інформацію про поточні краєзнавчі матеріали споживачі одержують з щорічника "Література про Чернігівську область за ... рік", анованого списка "Нові книги про Чернігівщину" /виходить раз в два роки/. Література з історії краю відображена в численних науково-допоміжних і рекомендаційних покажчиках - "Памятники истории и культуры Черниговщины" /Чернігов, 1984/, кількох випусках покажчика "Їх іменами названі вулиці м.Чернігова", серії посібників, присвячених містам Чернігову, Ніжину, Новгород-Сіверському, Любечу, Прилукам. Причому, слід відзначити, що до бібліографічної роботи дедалі ширше залучаються масові бібліотеки ЦБС. Висвітлення історичної теми збагачується серіями посібників "Вони трудом своїм прославили наш край", "Дісьмеєнники - наші земляки", покажчиками "Майстри образотворчого мистецтва, творчість яких пов'язана з Чернігівщиною" /Чернігів, 1976/, "Композитори, життя і творчість яких пов'язані з Чернігівщиною" /Чернігів, 1981/, методично-бібліографічними матеріалами з циклу краєзнавчих читань "Чернігівщина - гордість моя" та щорічними випусками календаря "Знаменні і пам'ятні дати по Чернігівській області на ... рік". Тему "В.І.Ленін і Чернігівщина" розкриває одноіменний посібник, виданий у 1960 році до 110-ї

річниці з дня народження вождя, а випробувану історією дружбу трьох братніх народів - українського, російського і білоруського - покажчик "В единой братской семье" /Чернігов, 1982/, виданий до 60-річчя утворення СРСР.

Одними з перших бібліографи Чернігівської ОУНБ звернулися до бібліографії матеріалів з питань природи краю, раціонального використання і збереження його природних ресурсів. Ними видано кілька посібників, одним з останніх є "Природа Чернігівщини та її охорона" /Чернігів, 1987/.

Створені покажчики значно розширюють коло пропагованої краєзнавчої літератури, допомагають бібліотечним працівникам активніше використовувати краєзнавчі матеріали у вихованні патріотизму, моральності, національної свідомості, сприяють удосконаленню довідкового апарату бібліотеки, якісному бібліографічному обслуговуванню читачів.

Сподіваємося, що висвітлення практики краєзнавчої роботи бібліотек республіки принесе користь у дальшому розвитку бібліотечного краєзнавства, у виконанні ним висунутих сучасністю завдань. Тож, запрошуємо бібліотекарів-краєзнавців підтримати цей почин, взяти участь у підготовці матеріалів до наступного випуску, висловити свої зауваження і побажання.

Підготувала

А.М.КОМСЬКА
зав.відділом історичного
краєзнавства ДІБ УРСР

Редактор

В.П.КИСЕЛЬОВА

Відповідальний за випуск

Л.Л.МАКАРЕНКО

Адреса: 252015 Київ-15, вул.Січневого повстання, 21, корп.24.
Державна історична бібліотека УРСР.
~~Історичного краєзнавства~~

